

Mali tim, veliki sluh za narod

Još se sjećam jedne od mojih prvih medijskih izjava kada me novinar upitao za samo značenje riječi ombudsman. Objasnila sam da se ombudsman prvi put pojavljuje u švedskom Parlamentu davne 1809. u cilju kontrole izvršne vlasti, te kako sama riječ označava "osobu koja ima sluha za narod". Upravo tako - ombudsmani ne kritiziraju vlast već uočavaju kršenje ljudskih prava i od vlasti traže otklanjanje radnji koje vode ka tim kršenjima. Dobar ombudsman mora imati suosjećanje za građane jer naprosto ne može drugačije obnašati dužnost!

Danas, dva desetljeća poslije, vjerujem da većina građana BiH zna za ombudsmane. Međutim, razlozi podnošenja žalbi od onih na početku našeg rada značajno su se promijenili. Kada sam 1997. počela raditi u uredu Ombudsmana FBiH, građani su najčešće tražili pomoć da se vrate u svoje prijeratne domove. Desetine žalbi odnosile su se na povrat imovine ili druge probleme vezane za povratak. Gotovo sve žalbe počinjale bi slično: "Molim vas pomozite da se vratim u svoj stan... tu je moje sve... ne mogu više bez svog doma..." Dugotrajni postupci povratka, obnove, ili neizvršenja konačnih odluka bili su razlogom naših mnogobrojnih napisanih preporuka i urgencija, sve u cilju realizacije povratka građana u njihove domove. U 20 godina djelovanja, ombudsmani su zaprimili od građana na desetine tisuća molbi za pomoć, no i danas se oko 15.000 građana godišnje obrati Instituciji, o čemu svjedoče točni statistički pokazatelji iz naših izvješća. Te brojke zapravo govore da se ombudsmanima

vjeruje i da građani BiH znaju da je obraćanje ombudsmanima bitan korak u zaštiti njihovih prava. Svako obraćanje, svaka žalba je slika učinjene nepravde (a svakom njegova i najveća) često bespomoćnom i očajnom građaninu, jer iza riječi na kojima se bazira naš rad "zaštita i promoviranje ljudskih sloboda i prava" kriju se životne sudbine; iza svakog našeg predmeta ili brojke u godišnjim izvješćima je priča čovjeka za čija se prava zajedno borimo.

Današnji razlozi obraćanja ombudsmanima kreću se od jednostavnog traženja pravne upute pa do prijave o kršenju ljudskih prava. Kada se otvori predmet, potrebno je provesti postupak istraživanja (ombudsmani mogu i po službenoj dužnosti otvoriti predmet ako postoji indikator - najčešće pisanje medija), utvrditi da li postoji povreda, te izdati preporuku šta odgovorna strana treba učiniti da se povreda otkloni. Preporuka ne može biti predmet preispitivanja odgovorne strane, već je potrebno poduzeti radnje da se realizira. Kao i na samom početku rada i danas imamo rasprave o radu ombudsmana - zašto ne postoji mogućnost nametanja sankcija, jer preporuka je samo preporuka?

Osobno smatram da sankcija nije potrebna, jer se preporuka mora ispoštovati, upravo zato što je propisuje jedini nacionalni mehanizam za zaštitu ljudskih prava u jednoj državi! Država je dužna donijeti zakone

Piše: **NIVES JUKIĆ**

Ombudsman/
ombudsmen?
Riječ o koju
smo u početku
"lomili jezik",
premještali slova
i teško izgovarali

kojima će se međunarodne konvencije i standardi zaštite ljudskih prava inkorporirati u stvarni život, te istodobno promovirati i zahtijevati od svih segmenata u društvu njihovo poštivanje. Zapravo, ne postoji model ombudsmana koji nameće sankciju, već društva koja teže većem stupnju poštivanja ljudskih prava čine sve da se preporuka ombudsmana ispoštuje - ako je potrebno, vode se rasprave, uključuju se mediji, predstavnici vlasti, građani, a sve u cilju realizacije preporuke. Jer poznavati i razumjeti ljudska prava ne samo formalno već i praktički, trebao bi biti naš zajednički cilj.

Iako statistički pokazatelji potvrđuju kako se preporuke ombudsmana sve više poštuju, postoje, nažalost, i slučajevi bez odgovora. Primjerice - pravo djece dijabetičara na adekvatnu zdravstvenu skrb. Nakon provedenog postupka istraživanja, u predmetu koji smo otvorili po službenoj dužnosti, izdate su preporuke mjerodavnim tijelima na području FBiH, kantona i distrikta Brčko da podzakonskim aktima urede pitanja inzulinskih pumpi kao obvezno i besplatno medicinsko pomagalo djeci. Do danas zaprimili smo samo jedan odgovor i to distrikta Brčko. Potom, veoma zabrinjavaju neopravdano dugi sudski postupci posebno kada se radi o predmetima koji su po svojoj prirodi hitni i bitni za život građana. Kako objasniti da postupak po tužbi majke koja je

podnijeta zbog neplaćanja alimentacije traje 13 godina?! Ili da sudska tužba za podjelu bračne stečevine, ne završava ni nakon 10 godina! I dalje postoji nezadovoljstvo građana radom i netransparentnošću rada Instituta za medicinsko vještačenje, plaćanje velikih troškova, dužina trajanja postupaka, neusklađenost podzakonskog akta sa propisima, posebno međunarodnim standardima - sve što godinama ponavljamo u godišnjim izvješćima. Primjeri nisu usamljeni...

Sva ljudska bića rođena su slobodna i jednaka i stoga ne smijemo zaboraviti da iza svakog statističkog broja stoji ljudsko biće. Ne smijemo zaboraviti ni bit postojanja, a samim tim ni kulturu življenja koja podrazumijeva puno poštivanje ljudskih prava. Često kažemo kako želimo društvo "jednakih u različitosti", društvo zasnovano na principu jednakosti i nediskriminacije, a upravo je to temelj međunarodnog zakonodavstva o ljudskim pravima. To su principi kojima svi trebamo stremiti, koji nisu laki za ostvariti, pogotovo u društvima poput našeg. Ali ti principi zasigurno nisu i ne smiju biti neostvarivi! Na koncu, a možda sam trebala već na početku pomenuti - ombudsman ne radi sam, već u Instituciji, dakle u timu kojem također čestitam obljetnicu. Ombudsmani BiH: jedan mali tim, ali s velikim sluhom za narod.

(Autorica je ombudsman BiH)